

Åhls hembygdsförening

Medlemsblad

God Jul
Gott Nytt år

Dec 2017 Nummer 4 Årgång 18

2018 ÅRS ALMANACKA

Tema: Postorderföretag som funnits i Insjön, utöver Åhlén & Holm och Clas Ohlson

För att göra det enkelt för dig skickar vi även i år nästa års almanacka med detta brev.

Pris 40 kr om du vill ha den.

Du som bor i Insjön kan köpa fler på Handelsbanken eller Gundhes, för att t.ex. ge bort.

Kom ihåg att köpa till julen

Boken om Åhldräkten, som vi gav ut förra året 200 kr

En trevlig beskrivning av vår vackra sockendräkt med massor av fina färgbilder.

Kan i Insjön köpas på Handelsbanken eller Gundhes.

Eller ring 076-949 65 20 eller mejla ahlshebygd@hotmail.com för beställning av leverans. (om du vill ha den per post tillkommer 36 kr)

Alla tidigare utgivna delar av sockenbeskrivningen, 14 delar, finns också att köpa, nu till mycket förmånliga priser. Ring 070-762 4003.

Många intressanta böcker om t.ex. företagen i Insjön, gruvorna, åhlmålet med den nya ordboken, geologin, befolkningen, sockendräkten, skolan.

DVD med filmer från Insjön 1912, 1940, 1980 och 2007

CD med Sjuls Manne

Ring 070-762 4003 eller mejla ahlshebygd@hotmail.com för beställning av leverans.

Insjöns Teater

Alla är välkomna att hyra. Bokn. tel. 070-762 4003

Årsmöte 2018

Torsdag 15 febr kl. 19 på Insjöns Teater

Se vidare information i nästa medlemsblad i början av febr. 2018

Hänt sedan sist

Om vägar och kommunikationer i äldre tider föreläste Jan Olof Montelius på Insjöns Teater 1 november. Närmare 50 deltagare hade mött upp och fick höra en intressant berättelse illustrerad med många bilder. Vägar, färjor och broar i äldre tider väcker alltid frågor och så även den här gången. Kvällen genomfördes i samarbete med ABF och med stöd från Hemköp Insjön, som bjöd på ”fruktstund”.

En Klipu men två Stinor

Uppre vid fiskdammarna i Solberga har fiskevårdsföreningen en stuga. På 1950-talet flyttades den dit från Övre Heden. Där på Heden hade den stått under många år, hur många är det i dag ingen som säkert vet. Dess plats var i den kil som bildas där Älvägen och Insjövägen drar iväg åt olika håll om man kommer söder ifrån – eller möts om man kommer från andra hållet. Jag har lärt mig att en sådan kil på åhlmål kallas för ”Klipu”. Tomten har samma form än i dag men där står ett nytt uthus sedan ett antal år.

Där i ”Klipu” bodde Klip-Stina. Om henne hade Hans Hellström och undertecknad helt olika historier. Vi är lika envisa båda två och det hade kunnat sluta illa om vi inte upptäckt att vi pratade om två olika Stinor som, helt oberoende av varandra, bebott den lilla stugan vid olika tidpunkter. Om dessa båda handlar den här lilla berättelsen.

På den fastighet vi pratar om hade i det tidiga 1800-talet strumpfabrikören Anders Berg, hans hustru Anna Katronius och dottern Eleonora Berg sitt hem och sin verksamhet. Strumpfabrikören föddes i Stockholm 1758, eller 1761. Hans hustru var född i Norrbärke 1773. Två döttrar föddes 1810 och 1811 i Ål men båda dog späda. Eleonora var tredje dottern. Hon föddes 1813.

Strumpfabrikören Berg lär ha varit den första i Heden som inte ägde en jordbruksfastighet satt i mantal utan enbart ägde ett hus med tomt till. Dessutom kan man säga att han är en av portalfiguerna till företaget i Åhl, även om hans verk inte överlevde honom själv.

Anders Berg dör 1826 av bräck men hustrun och dottern bor kvar på stället. Hustrun lever till 1843. I dödboken tituleras hon ”krögerska”. Hon hade gissningsvis efter makens död bedrivit krogrörelse i ”Klipu” för att försörja familjen. Läget var säkert mycket bra för en sådan rörelse. Jag ser i andanom ett slags ”drive in”-verksamhet med en utskänkingslucka på vardera gaveln. Hästarna hittade säkert hem även om kusken fått sig några muggar brännvin.

Dit till Klipu kommer 1832 Johan Matsson Lundgren från byn Flen i Floda då han gifter sig med dottern i huset, Eleonora Berg. Dyker man djupare i hans släkt är han ättling till Cornelius Jönsson Svinhuvud från vilken så många i Floda räknar sina anor. Men det är en annan historia. Johan skrivs i husförhörslängden när han flyttar in som ”mågen”. I senare längder tituleras han smeden eller

För övrigt kan vi notera att förra medlemsbladet, som distribuerades till alla hushåll i socknen, har väckt nyfikenhet och redan lett till ett antal nya medlemmar. Fråga gärna dina grannar vad de tyckte om innehållet och om de också vill bli medlemmar!

spännsmeden. Johan och Eleonora får döttrarna Anna Charlotta 1834 och Stina Lisa 1836. Så långt ser allt gott och väl ut, men eländiga tider skola komma!

De får sonen Johan Erik som föds och dör 1840. Modern/svärmodern Anna Katronius dör i vattusot 1843. Sonen Anders Johan föds och dör 1845 och, som om inte det vore nog, dör hustrun Eleonora i barnsäng 1846, tillsammans med nyfödda dottern som nöddöps och får namnet Eleonora även hon. Hon blir bara 2 dagar gammal.

Johan är nu ensam med de två äldsta döttrarna, 10 och 12 år. Man skulle kunna hoppas att det nu var slut på eländet. Men ingalunda! Åhls dödbok 1851 berättar att spännsmeden Johan Mattsson Lundgren blivit rånad och mördad och igenfunnen i en liten sjö nära Tjärna i Gagnefs socken, ”bärande å huvud och hals djupa sår efter knivstygn och yxhugg”.

Om hans leverne skriver prästen: ”mindre ordentlig, vino dedictus”.

Döttrarna var då 17 resp. 15 år gamla. Anna Charlotta står i husförhöret som ”husbonde” men flyttar 1857, 23 år gammal till Stockholm. Av henne har jag sedan inte kunnat skymta det minsta spår. Som ägare skrivs nu i stället Stina Lisa Lundgren som 21 år gammal bor där med sin utomäktenskapliga dotter Christina, född 1860 i Arbrå. Stina Lisa vistades återkommande där, utan att jag i Arbrås längder kunnat återfinna henne då hon hela tiden är skriven i Åhl. Hon får 1866 sonen Anders Johan Georg, även han född utom äktenskap och i Arbrå men inskriven i Åhls födelsebok efter attest från prästen i Arbrå.

Stina Lisa bor kvar i Övre Heden. I de tidigare längderna skrivs hon som ”fattighjonet, sinnessvaga Stina Lisa Lundgren” eller, i den sista längd jag hittar henne (1916 - 29) som ”backstugesittaren”. Av kyrkböckerna är det svårt att utläsa i vilket/vilka hus hon bott de sista åren av sitt liv. Hon dör 1922 och är då skriven på Övre Heden 51. På samma sida finns även Ture Albin Bäck med familj. Familjetraditionen berättar att hon ett par årtionden tidigare blivit ”frånlurad” tomt och hus i Klipu av någon pamp i socknen. Hon måste flytta därifrån och efter det skrivs hon som backstugesittare.

Jag tror att det är Stina Lisa Lundgren – barnbarn till strumpfabrikör Berg och hans krögarhustru och barn till

den mördade svinhuvudättlingen och spännsmeden Lundgren från Flen i Floda som är den ursprungliga Klip-Stina.

Den andra Klip-Stina är av lite senare datum. Gissningsvis är det henne som sentida Åhlbor förknippar med det namnet och som en del grånade generationskamrater fortfarande kan ha i minnet. Den historien har Hans Hellström berättat i boken "Det företagsamma Insjön" (som fortfarande finns att köpa hos Hembygdsföreningen och är ett ovärderligt uppslagsverk för den som vill veta mer om Insjöns företagshistoria). Där står det så här:

"Elvers efterkravsaffär startades 1916 av Johan Robert Elver (1848 - 1936) från Motala, som flyttade till Insjön med sin familj, bl.a. dottern Alma, som senare blev gift med Manne Hollsten. Elver var handlare i korta varor, även kringresande, så det är troligt att sådana varor ingick i efterkravs-sortimentet. Familjen bodde i den lilla stuga som låg i korsningen mellan Insjövägen och Älvägen, den så kallade Klip-Stinas stuga. Klip-Stina var gift med Johan Robert och hette Kristina Sofia Elver (1860 - 1950). I den lilla stugan drevs enligt uppgift även verksamheten."

Kristina Sofia och Johan Robert Elver framför sin stuga i Klipu mellan Insjövägen och Älvägen. Foto privat.

En släkthistoria

Nedanstående lilla filosofiska fundering finner man emellanåt bekräftelse på när man ägnar sig åt släktforskning. Så har det säkert varit i alla tider och det inger ju något slags förtröstan att det antagligen kommer att bli så även långt in i framtiden. Förr kallades det för ståndscirkulation. På senare tid har det kallats klassresa. När man pratar om det är det oftast bara den del av resan som går uppåt som lyfts fram. När det börjar "bära ur" (som min salig svärmor brukade säga) är det inte alltid lika intressant. Vem som totat ihop texten till höger vet jag inte. Den dök upp i någon släktforskartidning för länge sedan och ligger i den låda som är märkt "lösa lappar och infall". Läs och begrunda!

Ovanstående beskrivning tar inte upp alla detaljer beträffande årtal för olika händelser. Följande kompletterande uppgifter finns tillgängliga:

Manne Hollsten och Alma Elver gifte sig redan 1903. Till Åhl flyttade de 1913 från Sunne. Robert Elver med hustrun Kristina Sofia flyttade till Åhl 1922 från Falu Kristine. Den lilla stugan i Klipu blev då deras bostad, och den andra Klip-Stina var etablerad.

Sålunda: en "Klipu" men två Stinor med olika levnadsöden.

*Begreppet "korta varor" torde vara okänt för de flesta i dag. Enligt Ordbok för affärsfolk beskrivs det så här: **Korta varor**. Mindre nödvändighetsartiklar som inte mäts utan säljs styck- eller dussinvis, speciellt ekiperings- och sybehörsdetaljer.*

Åhlén & Holms första katalog från 1899 hette för övrigt "PRISKURANT Å KORTA VAROR FRÅN ÅHLÉN & HOLM, INSJÖN"

/Stenåke Petersson

-Fattigdom och Ringhet födde Flit och Omtanke -Flit och Omtanke födde Välmåga och Oberoende. -Välmåga och Oberoende födde Rikedom och Överflöd. -Rikedom och Överflöd födde Lättja och Slöseri. -Lättja och Slöseri födde Bedrägeri och Skuld. -Bedrägeri och Skuld födde Fattigdom och Ringhet.

/Stenåke Petersson

Åhls hembygdsförenings medlemsblad.

Redaktör och ansvarig utgivare: Hans Hellström

Föreningens adress: Hjultorget 1, 793 41 INSJÖN

Föreningens e-postadress: ahlshembygd@hotmail.com

- Adressändring kan anmälas på någon av ovanstående adresser eller tel 070-524 01 93

Föreningens bankgiro: 725-4154

Föreningens tel: 0247-413 60. eller 076-949 65 20 Föreningens hemsida: www.hembygd.se/ahl

Lekhörnan

som inför julen var fylld av högtidlig stämning och traditioner

Vi gick i söndagsskolan och hade en liten bok där man varje söndag skulle klistra in en ny bild från bibelns berättelser. Farbror Olle (diakon Olle Johansson) var den som ledde söndagsskolan.

Han och hans hustru tant Maja ordnade också ett vackert Lucia-firande i församlingshemmet.

Lucia är Ann-Britt (Springfeldt) Enström och åren tror vi är 1949 och 1951.

/ Arbetsgruppen "Barndomens lekar"